

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden küldemény a szerkesztőség czime alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

ELŐFIZETÉSI ÁR: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). HIRDETÉSEK DIJA: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 6 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 3 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt 50 kr, $\frac{1}{6}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árszámítás adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.

A kiadóhivatal

kezelője RÓZSA SÁNDOR főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a hirdetésekre vonatkozó küldemény.

Az egyházi tankerületi főigazgatóság.

A tiszántúli ev. ref. egyházkerület mult közgyűlésében elhatározta, hogy a kebelében levő gymnasiumok, tanítóképző s felsőbb leányiskolák felügyeletére tankerületi főigazgatóságot állít fel, megszabta ez állás javadalmát s megrendelte a pályázat kihirdetését, sőt a meghirdetett pályázati határidő augusztus 1-ével le is jár. Az ügy tehát folyamatban van s a szeptemberi gyűlés ez állást be is tölti s ezzel egyházi s iskolai életünkben új korszakot nyit meg.

A tervbe vett s megvalósítása folyamán levő hivatal fontosságát azt hiszem senki sem tagadja, mind a mellett sokaknak feltűnt, hogy felőle — kivéven e lap egy kis újdonságróvati cikkét — semmiféle nyilvános vélemény sehohlyan nem jelent meg. Magánuton hallottam ugyan többeknek véleményét, de nem lesz talán felesleges, ha nyilvánosan is szólunk hozzá, mert a magán-véleményt csak is egy-két ember hallja s belőle a nagy közönség semmi tájékozódást nem nyer, a nyilvános vélemény pedig egyenesen a nagy közönségre hivatkozik s azt akarja vagy a dolog felől tájékoztatni, vagy a felszólaló nézete számára megnyerni. E mellett ha kivált ellenvélemény is támad, az eszmék harcából mindig az igazság kerül ki diadalmasan.

Azonban mondhatná valaki, vajjon szükséges-e ezt az ügyet, a mely oly szép csendesen indult meg s folytatódik, nyilvános vita tárgyává tenni, a hallgatás beleegyezés, — nem oktalanság e ezen békés megnyugvást hírlapi cikkekkel, tán vitázással megzavarni?

Bizonyára, ha az egyházkerület főigazgatóság felállítására célzó intézkedése mindenki helyeslésével találkozott volna, én is nagy bölcsen hallgatnék de mivel magán beszélgetéseink alkalmával többen e hivatalt feleslegesnek, ha-

szontalannak s csak a terhek újabb szaporítása alkalmának mondották, úgy vélekedem nem teszünk hiába való dolgot, ha felőle nézeteimet őszintén nyilvánítom.

Feleslegesnek mondják némelyek, e mindenesetre az egyház és iskola nagy megterhelésével járó hivatalt, mert eddig is meg voltunk nélküle s a jelenleg működő, kisebb költséggel járó felügyelőség szinte megtette mindazt, a mi ez újabb állásnak lesz majd a hivatása. Minek arra nagy költséggel járó állást szervezni, a mit az eddigi felügyelők mellékhivatalként is közmegelegedésre teljesítettek. A többi egyházkerületek nem állítanak fel főigazgatóságot, minek állítsunk egyedül mi tiszántúliak? Ha ők feleslegesnek tartják, mi szükségünk van nekünk reá? De meg úgy sem lesz benne semmi haszon, hiszen az új főigazgató is csak úgy adminisztrál, mint az eddigi felügyelő, begyűjti az adatokat, meglátogatja vagy egyszer az összes iskolákat, előterjesztést tesz róluk az egyházkerületnek s azzal, mint a ki dolgát jól végezte megpihen babérain s a jövő évben ugyanezt a dolgot ismétli s ez így megy tovább háboríthatatlanul ad saecula saeculorum. Arra a kis adat gyűjtésre, az iskolák futólagos meglátogatására, a melyből maga Plato se formálhatna tökéletes, élethű képet magának s csak felületes vgy igazságtalan ítéletet alkothatna felőlők s arra a megszokott, chablonszerű referádára kár annyi pénzt vesztegetni. Fine finale felesleges, haszontalan e költséges hivatal felállítás, a melyre az egyházat csakis az állami, hasonló intézmény utánzásának vágya sarkalta. A mi tanáraink mint jellemes, kötelességtudó férfiak eddig is megfeleltek hivatásuknak, a főigazgató beleavatkozása nemhogy fokozná de rontja a tanári buzgalmat, mert burokratizmust teremt s az önálló törekvést megbénítja.

Mindenekelőtt nyíltan, határozottan kijelentem, hogy azokkal, a kik ezt tartják, nem vagyok egy véleményen. Szerintem a főigazgatói állás nem hogy felesleges, haszontalan volna, sőt inkább jelen, főként pedig jövőendő viszonyaink mellett egyenesen szükséges és ha a kellő helyre a kellő ember állítatik, becsületes munkájáért nem-hogy sok, de még kevés is a terhesnek tartott dotatio.

Hogy jelen s méginkább jövőendő viszonyainkra való tekintettel szükséges az állami intézkedés utánzása vágyából keletkezettnek mondott egyházi főigazgatói állás, azt iskoláinknak az állammal nagyobb részét már is kötött s jövőben még inkább kötendő szerződése igazolja. Már is alig van iskolánk, a mely az állam segítségét ne vette volna igénybe. Jövőendőre pedig ezt még nagyobb mértékben cselekszik meg. E szerződéses viszonyok az a hátrányos oldala, hogy tanáraink mindinkább elfordulnak az egyháztól s az állam felé kacsintgatnak. Mivel az állami segélyvel felernelt fizetések következtében jobb-létüket, jobb sorsukat az államnak köszönhetik, és jövőendőben is attól várják, elfelejtkeznek az egyháztól, a mely pedig nekik a jobblétnél sokkal többet, tudnillik a lételt adta. Az állam felé való kacsintgatását tanárainknak legközelebb eléggé világosan láhattuk az állami tankerületi főigazgató tíz éves hivatalba lépése megünneplése alkalmával. Az egyházi főigazgató tehát mintegy memento lesz tanáraink részére, hogy az egyháztól, a mely nekik a lételt adta el ne felejtkezzenek. Ez lesz az a kapocs, a mely őket minél szorosabban az egyházhoz fűzi, sőt ha kell az állam felé való gravitálásukat hivatali tekintélyével ellensúlyozza.

Tanáraink hivatalos buzgalmát, ügyszeretetét, kötelességeiknek önként, szives készségevel s nem kényszerítésből eredő teljesítését én is a legnagyobb készségevel elismerem, hanem azzal sem az állami, sem a községi és más felekezeti tanárok önértését meg nem sérteném, hogy azt állítanám, hogy ez a jellemvonás egyedül az ev. ref. tanárikar kizárólagos tulajdonsága. Minden tanárról, mint művelt, jellemes emberről fölteszem, hogy magára vállalt kötelességét hivatásszerűleg, s nem a zsarnoki kényszer nyomása alatt teljesíti. Az állami tanárok részére sem azért állították fel a tankerületi főigazgatókat, hogy őket kancsukával hajtsák kötelességük teljesítésére, hanem olyan okból, a mely a mi iskoláinkban még nagyobb erővel működik mint az államiakban. Merem állítani, hogy a kötelességét tudó, a buzgó, méginkább a túlbuzgó tanár részére ép olyan szükséges a főigazgató, mint a hanyag, a kötelességmulasztó részére, ha ugyan föltéve, de meg nem engedve, akadna ilyen.

Az iskolában csak úgy érhetjük el a tanczért, ha minden tanár megteszi kötelességét s öszhangzatosan működik a kitűzött eredmény elérésére. A mi iskoláinkban épen ez az öszhang nincs meg, mert ezekben a nagy bizalom folytán mindenki úgy tesz, úgy cselekszik, a mint géniusza hozza magával. Hogy társa mit tesz, azt sem nem tudja, sem nem tudhatja, mert önnön érzékeivel nem győződhetik meg róla (nincs rá eset, hogy valamelyik tanárunk másik tisztársának órájára bemenni s annak eljárásáról tudomást venni merészked-nék), sem az igazgató nem képez köztök ilye. összekötő kapcsot. Az igazgató nagyobb iskolában a sokféle adminisztratív teendő, kisebb iskolákban az évenkénti változás, vagy a hol három éves cyclus s újból való megválaszthatás divatozik, hogy újból megválaszsszák, nem látogatja a tanárok előadásait. A napló pedig ha számot ad is arról, hogy ki mennyit végzett, de hallgat arról, hogy ki miként végezte. Sőt ezen mondhatnók megbizhatatlan okmányból még az ellenőrző tanácskozmányokon

(ha ugyan volnának, de kétlem hogy vannak) sem lehetne kellő öszhangot hozni a tanulmányok menetébe. Az állami iskolákban megteheti az ellenőrzést a kevés órával ellátott, teljhatalmu s egész életre választott igazgató, de mi nálunk még ha tudná akarná, sem teheti meg. Tanmenetünkben tehát csak akkor van öszhang, ha az Isten is úgy akarja s gondviselésével az önállóan s egymásról mit sem tudó tanárokat egyöntetű működésre elvezérli.

Ezen öszhangzatos működésnek lenne szerintem eszközlője, hamár az igazgató nem teheti, a főigazgató. De ekkor nem látogathatja ám csak úgy kutyafuttában az iskolákat, hanem mindegyikben oly huzamosan kell időznie, míg csak mindegyik tanár működésével alaposan meg nem ismerkedik. Az alapos megismerkedés után tartott értékeletlen aztán, ha ért hozzá (s felteszem, hogy az egyházkerület ily fontos tisztre hozzá értő szakembert választ) előadja véleményét, utasítja, felvilágosítja a netalán helytelenül eljárókat, hogy jövőben, mit, miként cselekedjenek. Az alapos véleményt, utasítást szives készségevel teljesíti azt hiszem, a tanár, a miről jövőendő látogatása alkalmával meggyőződést szerezhet magának a főigazgató, ha pedig ellenállással, makacssággal találkoznék, felsőbb hatóságánál mindig találhat sérelmére jogorvoslatot.

S e tekintetben ép úgy leend ügye, baja a buzgó, a túlbuzgó, mint ha van a hanyag tanárokkal. Mert a hol hanyagok vannak, sőt a hol nincsenek is, túlbuzgók is akadnak. A mely tanár kiválólag lelkesül tantárgyáért s a szakrendszer bőviben nevel ilyeneket, az minden tudományát bele öntené tanítványába s ha szeretik növendékei jó akaratból, ha szigorú félelemből oly bőséges munkára sarkalja őket, hogy miatta a másik tantárgynak kell a rövidet huznia. A baj még nagyobbra nő, ha nemcsak egy de több túlbuzgó tanár is akad egy iskolánál, a kik egymással versenyezve úzik, mint a versenylovat, növendékeiket, hogy egymás elől a diadal pálmáját elragadják. Az ilyen túlbuzgók megfékezése, a kellő határok közé szorítása, a hanyagok serkentése a főigazgató tiszte. Itt elég kemény dióba kell harapnia, mert a tanárság érzékeny népség s ha a jó békesség, a közkedveltség hajhászása miatt ilyenekre szemet huny: akkor magam is azt mondom a főigazgatóság haszontalan, hiába való állás.

Nekünk nem adat gyűjtő, nem alkalmi, plane ünnepi lakomákra ellátogató, turí szenteltvízféle előterjesztésekkel előálló főigazgatóra van szükségünk, hanem olyanra, a ki iskoláinknak szellemi vezére tud is, akar is lenni. Ne rubrikázó, betűragó, hanem szellemet kereső, szellemet lehelő legyen a mi főigazgatónk. Minket ev. ref. protestánsokat a betű megöl, a szellem az, a mely megelevenít. Lelket, szellemet öntsön a mi iskoláinkba, a mely fájdalom ez idő szerint hiányzik belőlök. Nem hiszem, hogy akadna protestáns ember, a ki az ily szellemi vezér állását, hivatalát haszontalannak, hiábavalónak találná, a ki az általa eszközölt jókért azt az államiaké mellett jóval hátrább maradó javadalmat soknak s terhesnek találá.

Csakhogy aztán ember legyen ám a talpán a ki erre a veszedelmes gátra kiáll. És itt első sorban az egyházkerületi gyűlés lesz a hibás, ha a kellő helyre a kellő embert nem állítja. Ki lesz ez az ember? azt ma még csak nem is sejtjük, annál kevésbé tudhatjuk.*

* Ma már tudjuk, hogy Joó István debreczeni tanítóképző-intézeti igazgató, dr. Nagy Zsigmond debreczeni gymn. tanár s Gergely Károly nagy-bányai ev. ref. lelkész s volt gymn. tanár pályáztak.
Szerkesztő.

Adja Isten, hogy a választás szerencsésen üssön ki, mert egyenesen attól függ, hogy ez az állás hasznos és szükséges intézménye legyen az egyháznak, vagy pedig valamelyik tanítástól menekülni vágyó egyén részére kényelmes *sine cura*. Mindenesetre, legalább szerintem a szerencsés választás biztosítására máris két dologban követett el hibát az egyházkerület és pediglen először abban, hogy e fontos és tekintélyes állást pályázatra bocsátotta és másodsor, ha már pályázat útján kívánta betölteni, a pályázati feltételeket szigorúbbakká nem tette.

Véleményem szerint ezt a tekintélyes állást nem pályázat, hanem egyenes választás útján kellett volna betölteni olyan emberrel, a kit az egyházkerület bölcsesége minden tekintetben alkalmasnak tart reá. A tekintélyes állásra tekintélyes ember kell; ne a hivatal tegye ugyanis tiszteletessé tekintélyessé az embert, hanem megfordítva, az ember tegye tekintélyessé a hivatalt. Mit gondol a nagyon tisztelt egyházkerület, vajjon tekintélyes ember ki teszi e magát annak, hogy nyilvános pályázaton megbukjék s ez által tekintélyen, a melynek eddig örvendett, csorbát ejtse? Alig hiszem, hogy akadjon ilyen. Sőt tudok igen alkalmas egyéniséget, a ki épen e miatt nem pályázik. Tekintélyes ember csak egy esetben vállalkozhatik a pályázatra, ha a befolyásos férfiak eleve biztosítják a megválasztás sikere felől. Ekkor azonban a pályázat merő komédia, sőt egyenesen injuria azokon, a kik erről mit sem tudva jóhiszeműleg a pályázatba bele ugrottak. Sőt már azért sem kellett volna pályázatra bocsátani, mert így csak a pályázók közül választhat az egyházkerület s köve van a pályázókhoz, míg pályázat nélkül az ország összes ev. ref. tanárai közül szabadon válaszhatta volna meg a legérdemesebbet. Így azonban a pályázók legérdemesibbé kell beérnie. Az állam okosabban jár el s nem pályázat hanem kiszemelés útján tölti be a főigazgatói állást.

Ha pedig pályázatra bocsátotta ez állást az egyházkerület, szorosabban kellett volna körvonaloznia azon igényeket, a melyeket a főigazgató személyéhez köt s ne olyan laza feltételeket szabott volna, hogy megkívánja miként, gymnasiumi tanárként működött, netalán igazgatói hivatalt is viselt, légyen ha pedig irodalmi érdemei is volnának: annál jobb. A két első feltétel egyáltalán nem mértéke nem hogy a főigazgatói, de még csak a tanári qualificationnak sem. Tanári hivatalra ez idő szerint az országos törvény értelmében csakis a tanári diploma, vagy a törvény meghozatala előtt öt évig működött tanárok részére a miniszterium által kiállított képesítő okmány képesít. Ezt meg lehetett volna a lendő főigazgatótól is követelni, a mikor már az egyszerű tanártól is megköveteli minden iskola fentartó hatósága. Vagy tanár nem lehet valaki diploma nélkül, de főigazgató igen? Minden esetre a tekintélyes állásra tekintélyes ember kell, már pedig senki sem tagadhatja, hogy tekintélyesebb ember az, a ki az országos tanárvizsgáló bizottság által kiállított diplomával igazolhatja, hogy őt ez illustis testület kiállított vizsgálata alapján a tanári hivatalra képesnek, alkalmasnak találta, mint az, a kit csak azért hagyta meg állásában, mert benne a törvény meghozatala előtt öt évig szolgált. A diplomás tanár előtt a diplomátlan főigazgató legnagyobb gyakorlati jártasságára hivatkozhatik, a mi az elméleti képzettséget s képességet igazoló okmányt semmi esetre sem pótolja. Helyes hogy irodalmi munkásságot is követel az egyházkerület. Mert minél több oldalról mutatta be valaki arravalóságát, annál nagyobb biztosítékot nyújt a felől, hogy az egyházkerület nem csalatkozik benne. A csalódás persze így is lehető, de amúgy valószínűbb.

Mindenesetre érdeklünk az auguszt. 1-ével letelő pályázat, de méginkább a majdan megejtendő választás eredménye elé. Az eszme jó, üdvös, csak a kivitel el ne rontsa. Megérdemli az egyházkerület, hogy szerencsét kívánjunk neki hozzá. A mit ezennel tiszta szívvel meg is tesz.

Merény, 1894. július 16-án.

Dr. Öreg János.

✠ TÁRCZA. ✠

A Zsidókhöz irt levél kritikai és bibliai theologiai szempontból.

(Folytatás.)

9¹ Annakokáért voltak természetesen az elsőnek is istentiszteleti rendszabályai, mint szintén világi szenthelye. ² Mert sátor épített, az első, a melyben a gyertyatartó és az asztal és a kenyereknek felrakása, mely nevezetik szenthelynek. ³ A második függönyön túl pedig az a sátor, mely nevezetik szentek szentének, ⁴ benne arany füstölő oltár és a szövetség ládája, beborítva mindenfelől aranynyal, melyben a mannatartó arany korsó és Áron kihajtott vesszeje, meg a szövetség táblái, ⁵ felül pedig rajta dicsőség kőrübjai, beárnyékolva a fedelet; a mikről most nem szükség részletesen szólni. ⁶ Ezek pedig ilyen módon elkészülvén, az első sátorba ugyan mindig bemennek a papok a szolgálat teljesítésére, ⁷ a másodikba ellenben egyszer csak a főpap, nem vér nélkül, melyet felvisz a saját maga és a nép gyarlóságaiért, ⁸ azt nyilvánítván ki ezzel a Szentlélek, hogy a szentély útja még nem lett nyilvánvalóvá, fennállván még az első sátor, ⁹ a mely példázolat a jelenlegi időre, a melyhez képest vitetnek ajándékok és áldozatok, melyek nem képesek lelkiismeret szerint tökéletessé tenni a szolgálattelvőt, ¹⁰ csakis ételek és italok, meg különböző mosódások mellett — melyek testi rendszabályok — a megjobbulás idejéig vettek vala reájok.

¹¹ Krisztus ellenben mint a jövő javának főpapja jelent meg, ama nagyobb és tökéletesebb sátoron keresztül, mely nem kézzel csinált, azaz nem ezen alkotásból való, ¹² és nem bakok és tulkok vére által, hanem saját vére által ment be a szentélybe egyszer mindenkorra, örök váltságot szerezve.

¹³ Mert ha a bakoknak és bikáknak a vére és a tehén hamuja, melylyel a tisztátalanok meghintetnek, a testnek tisztaságára megszentel, ¹⁴ mennyivel inkább Krisztusnak a vére, — a ki örökkévaló Lélek által önnönmagát áldozta fel ártatlanul Istennek, — megtisztítja a ti lelkiismereteket a holt cselékedetektől, hogy szolgáljatok az élő Istennek.

¹⁵ És ezért új szövetségnek közbenjárója ő, hogy halál történvén az első szövetség alatt levő bűnök váltságára, a hivatottak nyerjék el az örökkévaló örökségnek ígérését. ¹⁶ Mert a hol végrendelet van, szükséges, hogy a végrendelező halála bekövetkezzék; ¹⁷ mivel a végrendelet holtak után erős, a mennyiben soha sem érvé-

nyes, ha a végrendelkező él. ¹⁶ Miért is az első sem szenteltetett meg vér nélkül. ¹⁹ Nevezetesen Mózes, midőn a törvény szerint minden parancsolatot elmondott az egész népnek, vevén a borjúknak és a bakoknak vérét, vízzel és vörös gyapjuval meg izzóppal egyben, magát a könyvet is, mint szintén az egész népet meghintette, ²⁰ mondván: ez a vére ama szövetségnek, a melyet Isten rendelt számotokra. ²¹ A sátort is pedig és az isteniszolgálat minden eszközét, hasonlóképen meghintette vérrel. ²² És majdnem minden, vér által tisztított meg a törvény szerint és vérontás nélkül nem történik bűnbocsánat. ²³ Szükséges tehát, hogy ama mennybélieknek példázatai ilyenekkel tisztítsanak meg, magok a mennybéliek azonban ezeknél különb áldozatokkal. ²⁴ Mert nem kézzel csinált szentélybe, az igazinak hasonmásába ment be Krisztus, hanem magába a mennybe, hogy most Isten színe előtt megjelenjen érettünk, ²⁵ nem is, hogy gyakorta adja magát áldozatul, a miként a főpap évenként bemegegy a szentélybe idegen vérrel; ²⁶ mert különben gyakorta kellett volna szenvednie a világ megalapítására óta, mostan pedig egyszer jelent meg az idők végén, áldozatával a bűn eltörlésére. ²⁷ És a mennyben el van rendelve, hogy az emberek egyszer meghaljanak, azután pedig az ítélet: ²⁸ azonképen Krisztus is, minekutána egyszer megáldoztatott sokak bűneinek eltörlése végett, másodszor bűn nélkül láttatik meg azoktól, a kik őt várják idvességre.

10 ¹ Mivel a törvénytől a jövőd javaknak árnyéka, nem a dolgoknak a képe van meg, ennél fogva esztendőnként azokkal az áldozatokkal, melyeket áldoznak szüntelen, soha sem képes tökéletességre juttatni az odajárulókat; ² különben nem szüntek volna meg, áldoztatni, minthogy a bűnöknek semmi tudatával sem bírtak volna a szolgálattevők, egyszer megtisztulván: ³ De azokban bűnre emlékeztetés van esztendőnként; ⁴ mert lehetetlen, hogy a bikák és bakok vére elvegye a bűnököt. ⁵ Azért szól a világba bejövetelek: áldozatot és ajándékot nem akartál, de testet alkottál nekem, ⁶ egészen égő áldozatokat és bűnért valókat nem kedveltél; ⁷ akkor szólék: Ime jövök, hogy cselekedjem oh Isten a te akaratodat, a könyv fejezetiben írva van én felőlem. ⁸ Fentebb mondván, hogy áldozatokat és ajándékokat és egészen égő áldozatokat, meg bűnért valókat nem akartál, sem nem kedveltél, a melyek a törvény szerint vitetnek, ⁹ akkor szóla: Ime jövök, hogy cselekedjem a te akaratodat. Eltörlő az elsőt, hogy megállapítsa a másodikat, ¹⁰ a mely akaratban vagyunk megszentelve egyszer mindenkorra, a Jézus Krisztus testének áldozata által.

¹¹ És minden pap naponként szolgálatban áll és ugyanazokat az áldozatokat gyakorta viszi, a melyek soha sem képesek elvenni a bűnököt; ¹² Ő ellenben, miután egy áldozatot áldozott a bűnökért, örökre üle Istennek jobbjára, ¹³ ezentul várván, míglen lábainak számolyául vettetnek az ő ellenségei. ¹⁴ Mert egy áldozatával tökéletességre juttatta örökre a megszenteltek.

¹⁵ Bizonyoságot tesz pedig nekünk a Szentlélek is; mert miután azt mondotta: ¹⁶ Ez az a szövetség, melyet kötendek velök ama napok multán, mond az Ur: Adom az én törvényeimet az ő szíveikbe és az ő elméjükbe írom be azokat, ¹⁷ és az ő bűneikről és az ő álnokságairól többé meg nem emlékezem. ¹⁸ A hol pedig ezeknek megbocsátása van: ott nincs többé bűnért való áldozat.

¹⁹ Lévén annakokáért atyámfiái bátorságunk a szentélybe való bemenésre a Jézus Krisztus vére által, ²⁰ a melyet ő szentelt nekünk új és élő út gyanánt, a függönynek, azaz az ő testének általa, ²¹ és lévén nagy papunk az Isten háza felett, ²² járuljunk hozzá igaz szívvel, hitnek teljességében, szíveinkre nézve meghintve levén, a gonosz lelkiismerettől ²³ és megmosva levén testünkre nézve tiszta vízzel, tartsuk meg a reménység hitvallását hajlíthatatlanul, mert hű, a ki ígéretet tett, ²⁴ és ügyeljünk egymásra, a szeretet és jó cselekedetek felébresztése céljából, ²⁵ nem hagyván el a magunk saját gyülekezetét, miképen szokásuk némelyeknek, hanem intvén egymást, annyival is inkább, mivel látjátok, hogy ama nap közelget.

²⁶ Mert ha szabad akaratból vétkezünk az igazság megismerésére való eljutás után, akkor többé nincs bűnökért való áldozat, ²⁷ hanem az ítéletnek bizonyos nemű rettenetes várása és tűz heve, mely meg fogja emészteni az ellenszegülőket. ²⁸ A ki megvetette Mózes törvényét, irgalmasság nélkül két vagy három tanubizonyosságra meghal; ²⁹ mennyivel gondoljátok, hogy gonoszabb büntetésre méltónak ítéltetik az, a ki az Isten Fiát megtapodja és a szövetség vérét — melyben megszenteltetett — tisztátalannak tartja és a kegyelemnek Lelkét bántalmazza!? ³⁰ Mert tudjuk, hogy ő mondotta: Enyém a bosszúállás, én megfizetek; és ismét: Az Ur megítéli az ő népét. ³¹ Rettenetes az élő Isten kezeibe esni.

³² Emlékezzetek meg pedig a korábbi napokról, a melyekben, minekutána megvilágosítottatok, a szenvedéseknek sok tusakodását állottátok ki, ³³ midőn részint gyalázásokkal, mint szintén nyomorgatásokkal nyilvánosság elé hurczoltak, részint azoknak, a kik így jártak, társai lettetek. ³⁴ Mert a foglyokkal is együtt szenvedtetek és vagyonaiteknek elragadoztatását örömmel fogadtátok, tudván, hogy van tinetek jobb és maradandó vagyonotok. ³⁵ Annakokáért el ne dobjátok bátorságotokat, a melynek nagy megjutalmaztatása van. ³⁶ Mert kitartásra van szükségetek, hogy az Isten akaratát cselekedvén, elnyerjétek az ígéretet. ³⁷ Mert még vajmi kevés idő: az, a ki eljövendő, eljő és nem késedelmez; ³⁸ az én igazam* pedig hitből él. És ha visszahuzódik, nem gyönyörködik benne a lelkem. ³⁹ De mi nem vagyunk visszahuzódásnak emberei, veszedelemre; hanem hitői, az életnek elnyerésére.

* $\mu\sigma\sigma$ post $\delta\acute{\iota}\kappa\alpha\iota\sigma$ cum \aleph A. H.* Arm., Vulg., Clem. Alex., Lachm., Bleek, Tischend., Alford etc.

11 ¹ A hit pedig a reménylett dolgoknak bizonyossága, a nem látott dolgokról való meggyőződés. ² Mert ebben nyertek bizonyosságot a régebbiek. ³ Hittel értjük meg, hogy a világ Isten beszéde által teremtett, hogy a mi látható, az nem érzékelhető dolgokból állott legyen elő. ⁴ Hittel vitt Ábel Istennek becsesebb áldozatot mint Káin, a mely által bizonyosságot nyert affelől, hogy igaz, bizonyosságot tevén az ő ajándékairól Isten és az által beszél, noha már meghalt. ⁵ Hittel vitetett fel Énokh, hogy ne lásson halált és nem találtatott, mivel Isten felvitte őt. Mert felvitetése előtt bizonyosságot nyert affelől, hogy kedvességet talált Isten előtt. ⁶ Hit nélkül pedig lehetetlen kedvességet találni; mert az Isten elé járulónak hinnie kell, hogy ő létezik és hogy megjutalmazza azokat, a kik őt keresik. ⁷ Hittel készített Nőé, figyelemzetve levén a még nem látottak felől, jánibor félelemmel, az ő házanépe megtartására bárkát, a mely által kárhóztatá a világot és a hit szerint való igazságnak örököse lett. ⁸ Hittel engedelmeskedett Ábrahám, elhivatván, hogy menjen ki arra a helyre, melyet örökségül nyerendő vala és kiméne, nem tudván hova megy. ⁹ Hittel lakott jövevényként az ígélet földén, mint idegenben, sátorokban lakván Izsákkal és Jákóbbal, ugyanazon ígéletnek örökösstársaival. ¹⁰ Mert várja vala a fundamentokkal bíró várost, melynek építője és alkotója Isten. ¹¹ Hittel nyert maga Sára is erőt magnak támasztására és életkora ellenére,* minthogy hűnek tartotta az ígélettevőt. ¹² Annakokáért egytől is születtek és pedig kihalttól anyian, mint az égnek csillagai sokasággal és mint a tenger partja mellett a fővény, mely megszámlálhatatlan.

¹³ Hit szerint haltak meg ezek mindnyájan, nem nyervén el az ígereket, de távolról látva és köszöntve azokat és megvallva azt, hogy idegenek és vándorok e földön. ¹⁴ Mert a kik ilyeneket mondanak, kinyilvánítják, hogy hazát keresnek. ¹⁵ És ám ha arról emlékeztek volna meg, a melyből kijöttek, volt volna idejük a visszatérésre. ¹⁶ Most azonban jobbra vágyódnak azaz mennyeire; azért nem szégyelli őket Isten, hogy Istenöknek hivattasék, mert készített nékiek várost.

¹⁷ Hittel vitte áldozatul Ábrahám Izsákot, próbára tétetvén, és az egyszülöttet vitte áldozatul, ő, a ki az ígereket nyerte, ¹⁸ a kinek meg volt mondvá: Izsákban fog neked mag hivatatni, ¹⁹ gondolván, hogy a halálból is képes Isten feltámasztani, a miért is őt hasonlatosságban visszanyerte. ²⁰ Hittel áldá meg a jövendő dolgok felől Izsák Jákóbot és Ézsaut. ²¹ Hittel áldotta meg a haldokló Jákób a József fiainak mindenikét és leborult az ő botjának végire. ²² Hittel emlékezék meg élete fogytán József, az Izráel fiainak kimeneteléről és az ő tetemeiről rendelkezett.

²³ Hittel rejtetett el a megszületett Mózes az ő szüleitől három hónapig, mivel látták, hogy kellemes

* ἔτιςῃ későbbi toldalék, melyet ἄδ* AD*. Vulg., It., Kopt, sah., aeth., Chrys. etc. nyomán mellőzünk.

a gyermek és nem féltek a király rendeletétől. ²⁴ Hittel tagadta meg a nagygyá lett Mózes, hogy Faraó leánya fiának mondják, ²⁵ inkább választván az Isten népével való együttklórást, mint a bűnnek ideig-óráig való gyönyörét, ²⁶ Egiptom kincseinél nagyobb gazdagságnak tartván Krisztus gyalázatát: mert a megjutalmazásra tekintett. ²⁷ Hittel hagyta oda Egiptomot, nem félve a király haragjától; mert a láthatatlant mintha látta volna, erőt nyert. ²⁸ Hittel tette a páskát és a vér kiontását, hogy az öldöklő ne illesse az ő elsősülötteiket. ²⁹ Hittel mentek át a veres tengeren, mint valami száraz földön, melyen próbát tevén az egiptomiak, elnyelettetének. ³⁰ Hit által omlottak le Jeriko kőfalai, midőn hét napon köröskörül járták. ³¹ Hit által nem veszett el ama parázna nő Rááb az engedetlenekkel együtt, befogadván a kémekeket békességgel.

³² És mit mondjak még? Elfogyna az időm, ha értekezném Gedeonról, Bárákról, Sámsonról, Jefeiről, Dávidról, mint szinte Sámuelről, meg a profétákról, ³³ a kik hittel országokat győztek le, cselekedtenek igazságot, elnyerték az ígereket, bedugták az oroszánoknak szájait, ³⁴ megoltották a tűznek erejét, elkerülték a fegyvernek élit, megerősödtek a betegségből, erősek lettek a háboruban, megfutamították az idegenek táborait; ³⁵ nők feltámadás révén visszanyerték halottjaikat, mások kintpadra vonattak, nem fogadván el a menekvést, azért hogy jobb feltámadást nyerjenek; ³⁶ mások pedig megcsufoltatások és megostoroztatások próbáját állották ki, sőt még bilincseket és börtönt is; ³⁷ megkövezettek, próbára tétettek, szétfűrészeltettek, fegyvernek öldöklésével haltak meg, juhoknak és kecskéknak bőrében bujdokoltak, szűkölködvé, nyomorgattatva, gyöttrödvé, ³⁸ a kikre nem volt méltó a világ, bujdosva pusztákon és hegyeken meg barlangokban és a föld hasadékaiban. ³⁹ És ezek mindnyájan, noha hit által bizonyosságot nyertek: nem kapták meg az ígereket, ⁴⁰ mivel Isten mi felőlünk valami jobbról gondoskodott, a végett hogy mi nálunk nélkül tökéletességre ne jutnának.

12 ¹ Annakokáért mi is, kiket a bizonyosságoknak ily sok fellege vesz körül, eldobván minden akadályt és a körülövező bünt, túréssel fussuk az előttünk levő küzdést, ² nézvéen a hitnek fejedelmére és bevégezőjére Jézusra, a ki az ő előtte levő öröm helyett — megvetve a gyalázatát — keresztet szenvedett, s az Isten trónjának jobbára ült. ³ Mert gondoljátok meg, miként ő a bűnösöktől ilyen, önmaga ellen való ellenmondást szenvedett, hogy el ne fáradjatok, lelkeitekben meglankadván.

⁴ Tusakodva a bűn ellen, még nem állottatok ellent mind a végig. ⁵ És elfeledkeztetek-e az intésről, a mely hozzátok mint fiakhoz szól: Fiam, ne csekélyeld az Úr fenyítését, se meg ne lankadj, ha ő fedd; ⁶ mert a kit szeret az Úr, megfenyíti, megostoroz pedig minden fiut, a kit magához fogad. ⁷ Ha* fenyítést túrtök, akkor ve-

* εἰς helyett εἰ-t olvasunk, a párhuzamos 8. vers és a lect. rec. nyomán.

letek mint fiakkal bánik az Isten; mert melyik fiu az, a kit meg nem fenyt az apa? ⁸ Ha pedig fenytés nélkül vagytok, melyben részesek lettek mindnyájan, akkor korcsok vagytok és nem fiak. ⁹ Aztán a mi testi apáink fenytőink voltak és becsültük őket; avagy nem sokkal inkább engedelmeskedünk-e a lelkek atyjának és élünk! ¹⁰ Mert ám azok kevés ideig tetszésök szerint fenytének, ez pedig javunkra, hogy az ő szentségében részesüljünk; ¹¹ minden fenytés ugyan a maga idejében nem látszik örvedetesnek, hanem szomorúságosnak, de aztán az igazságnak békeséges gyümölcsét nyújtja azoknak, a kik az által gyakoroltatnak.

¹² Annakokáért az ellankadt kezeket és a bágyadt térdeket egyenesítetek fel, ¹³ és lábaitokkal egyenest fussatok, hogy a sánta el ne hajoljon, sőt inkább meggyógyuljon. ¹⁴ Kövessétek mindenek irányában a békeséget és a szentséget, a mely nélkül senki sem látandja az Urat, ¹⁵ vigyázzván arra, hogy valaki el ne maradjon Istennek a kegyelmétől, hogy a keserűségnek bármi gyökere felnekedvén, meg ne háborítson és ez által megfertéztessenek sokan; ¹⁶ ne legyen senki paráználkodó, avagy istentelen, mint Ézsau, a ki egy evésért eladta az ő elsőszülöttségét. ¹⁷ Mert tudjátok, hogy azután is, akarván örökölni az áldást, megvettetett; mert megbánásnak helyét nem találta, jóllehet könyhullatásokkal kereste azt (az áldást).

¹⁸ Mert nem járultatok megtapintható hegyhez és lángoló tűzhöz, meg a homályhoz és sötétséghez és viharhoz ¹⁹ és a harsonának zengéséhez és a beszédeknek hangjához, melyet a kik hallottak, kérték, hogy ne intéztessék hozzájuk szó; ²⁰ mert nem birták meg, a mi parancsolva volt: hogyha szinte oktalan állat érinti is a hegyet, megköveztessék*; ²¹ és annyira rettenetes volt a látvány, Mózes is monda: Megjijedtem és reszketek: ²² hanem járultatok a Sion hegyéhez és az élő Istennek városához, a mennyei Jeruzsálemhez és az angyalok ezereihez ²³ az elsőszülöttek gyűléséhez és egyházához, kik fel vannak írva a mennyekben, és mindeneknek birájához Istenhez és a tökéletességre jutott igazaknak lelkeihez, ²⁴ és új szövetség közbenjárójához Jézushoz és meghintésnek véréhez, mely jobbat beszél mint Ábel. ²⁵ Vigyázzatok, meg ne vessétek, a ki szól; mert ha azok meg nem menekültek, a kik megvetették azt, a ki a földön szólott vala, sokkal kevésbé mi, a kik a mennyekből valótól fordulunk el, ²⁶ a kinek szava megrendítette a földet akkor, most pedig ígéretet tesz, mondván: Még egyszer megrázkódtatom nemcsak a földet, de az eget is. ²⁷ Az a „még egyszer“ pedig jelenti a megrendülendőknek mint teremtményeknek a megváltozását, hogy a megrendíthetetlenek maradjanak meg. ²⁸ Annakokáért megrendíthetetlen országot nyervén, legyünk háládatosok, a mi által szolgáljunk Istennek, tetsző módon, kegyességgel és félelemmel; ²⁹ mert a mi Istenünk is megemésztő tűz.

* ἡ βολιδο: κατατοξενήσεται: a legtöbb kézirat tanúsága alapján mellőzendő.

¹³ ¹ Az atyafiui szeretet maradjon meg. ² A vendégbarátságról ne feledkezzetek el, mert ez által fogadtak be némelyek a nélkül hogy tudtak volna, angyalokat vendégekkül. ³ Emlékezzetek meg a foglyokról mint fogolytársak, a gyötrődőkről mint a kik magatok is tekintetben és a szeplőtelen házasság; mert* a paráznakat és házasságtörőket megítéli az Isten. ⁵ Pénzvagyától ment legyen a gondolkozásmód, meglegedvén a meglevőkkel; mert ő mondotta: nem hagylak el, nem mellőzlek el téged, ⁶ úgy hogy bátran mondjuk: Az Ur az én segítségem, nem félek; ember mit tesz ellenem?

⁷ Emlékezzetek meg a ti előljáróitokról, a kik szó-lották nektek az Isten beszédét, a kiknek magaviseletök kimenetelére figyelmeztvén, kövessétek hitőket. ⁸ Jézus Krisztus tegnap és ma ugyanaz és mindörökké. ⁹ Sokféle és idegen tanítások által el ne ragadtassatok; mert jó, hogy kegyelemmel erősíttessék meg a szív, nem elegelelkel, a melyekben a kik jártak, nem volt hasznuk belőle.

¹⁰ Van oltárunk, a melyről enni nincs joguk azoknak, a kik a sáornak szolgálnak. ¹¹ Mert a mely állatok vérét a főpap beviszi a szentélybe, a bűnért, azoknak a teste megégettnek a táboron kívül. ¹² Azért Jézus is, hogy megszentelje az ő tulajdon vére által a népet, a kapun kívül szenvedett. ¹³ Menjünk ki tehát ő hozzá a táboron kívül, az ő gyalázatát hordozván; ¹⁴ mert nincs itt maradandó városunk, hanem a jövődőt keressük. ¹⁵ Annakokáért ő általa vigyünk dicséretnek áldozatát mindenkor Istennek, azaz az ő nevével vallást tevő ajakaknak gyümölcsét. ¹⁶ A jóltevésről pedig és a közlésről el ne feledkezzetek; mert ilyen áldozatokban gyönyörködik az Isten.

¹⁷ Engedelmeskedjétek előljáróitoknak és engedjétek, mert ők vigyáznak lelkeitekre, mint számot adók; hogy ezt örömmel cselekedjék és nem bánkódva, mert ez nektek nem használ.

¹⁸ Imádkozzatok érettünk! Mert meg vagyunk győződve, hogy jó lelkiismeretünk van, mindenben jól akarván forgolódni. ¹⁹ Kiválóan kérek pedig, hogy ezt cselekedjétek, hogy mihamarább visszaadassam nektek.

²⁰ A békeség Istene pedig, a ki felhozta a halottak közül a juhoknak nagy pásztorát, örök szövetség vérében, a mi Urunkat Jézust, ²¹ tegyen teljessé titeket minden jóban az ő akaratának cselekvésére, cselekedvén ti bennetek azt, a mi kedves ő előtte a Jézus Krisztus által, a kinek dicsőség örökkön örökké, Amen.

²² Kérek pedig titeket atyámfijai, túrjátok el az intésnek e beszédét, ám rövidesen is írtam hozzátok.

²³ Tudjátok meg, hogy Timotheus atyánkfija elbocsátatott, a kivel, ha hamar eljő, meglátandalak titeket.

²⁴ Köszöntsétek minden előljáróitokat és a szenteket

* A Recepta πόντος δὲ tétele helyett NAD*MP alapján a Lachm., Bleek, Alford és Tischdf VIII. által is elfogadott πόντος γὰρ olvasandó.

mind. Köszöntenek titeket az Olaszországból valók.

²⁵ A kegyelem mindnyájatokkal.*

HARMADIK RÉSZ.

Bibliai theologiai elemzés.

Első szakasz.

Ismerjétek meg, kicsoda Jézus!

(I. és II. r.)

A kinyilatkoztatásnak igazsága és teljessége Krisztus, a kiből az örökkévaló, láthatatlan Isten lényét és a bűnös emberiség közbenjáróját, barátját, idvezítőjét szemléljük. Ezt a tényt hirdeti a Zsidókhoz intézett levél írója, midőn a Pál apostolnál szokásos czímirat és üdvözlés mellőzésével, egyenesen rámutat Istennek ama végetlen irgalmára, hogy ő beszélt a világ népével, az emberiséggel (1. v.). Beszélt pedig hozzá méltóan, lényének megfelelőleg, czéljához mérten, hatalmasan és igazán. Ezen az ő kinyilatkoztatásán, mint sarkalatos alapelven, nyugoszik a hittudomány épülete; mert ha fenséges lényéről és változhatatlan hűségéről közvetlenül nem tett volna tanubizonyosságot, akkor őt meg nem ismerhetnők, akaratát meg nem tudnók érteni, sőt mi több: bűneinkben maradnánk s boldogság helyett halálba, kárhozatra jutnánk. Beszélt, szólott tehát, úgy a mint az atya gyermekeivel, vagy a jó barát barátjával beszélni szokott, szeretetteljes, bizalmas hangon, nem haragot és bosszúállást, hanem irgalmat és bocsánatot, örömhírt, evangéliomot hirdetve. Hajdan — *πάλαι* — a régesrégén letúnt időkben egymást lánczolatossan követő tények nyilvánulásában (*πολυμερως*) és különböző módokon (*πολυτροπως*), azaz most közvetlenül közölt beszéde, majd látomások, jelek és árnyképek által adta tudtul akaratát, ily módon szólván — *λαλησας* — az atyákhoz, az eldődökhöz, kikre az olvasók oly kiváló tisztelettel s kegyelettel gondolnak. Eme kijelentésének tolmácsai gyanánt szolgáltak a proféták, a kikben (*εν* kifejezőbb mint *δι*) Lelkének erejével munkált, hatott; a kik alatt az ő szövetségi nép minden istenfélő, kegyes vezérférfiai értendők, tehát elsőben is Ábrahám, aztán Mózes, Dávid és a többi választottak, a kik vallást tettek az Isten bűnbocsátó kegyelméről és egyengették az idvesség útját. Ám az általok közvetített kinyilatkoztatás egyik ténye, avagy mozzanata sem fejezi ki tökéletesen az igazságot; mindez csak utalás, czélzás, előkészítés volt arra az eljövendő időre, a midőn — *επ' εσχάτου των ημερών* — az Isten tanácsának megvalósulásaként a *Messias* megjelent, a kivel a kegyelem napjának hajnala derült fel a sötétségben ült milliók felett. Ez az időszak, a melyben éltek a levél olvasói s élünk mi is és élnek az utánunk jövő nemzedékek, az Ur eljövételéig, ez, az az *αιών ούτος*, a melyben szél Isten hozzánk, ennek a kornak a gyermekeihez a *Fiuban εν υίω*. És így az Örökkévaló, a ki szólott hajdan és ma, az atyákhoz és hozzánk, a profétákban és a *Fiuban*: Ő változhatatlan,

tehát beszéde, igéje szintén változhatatlan, örök folyamatú, azaz a hajdankori kijelentés a Krisztusban befejezett kijelentésnek gyökere, forrása, alapja, a melyből az evangéliom terebélyes fája, vagy mondjuk életadó vize s mozdíthatatlan alkotmánya származott. *Novum testamentum in Vetere latet, Vetus in Novo patet.* Augustinus.

(Folyt. köv.)

TANÜGY.

Tiszántúli ev. ref. egyházkerületünk gymnasiumainak felügyelete.

(Folytatás.)

A két elnök működése — egyenként egy-egy lustum — kerek egy évtizedet tölt be. Ugy vélem, krónikás tisztemnek tesztek eleget, ha ez időszak eredményeire egy pár visszapillantást vetek. Nem célom e helyen, de kellő adatom sincs hozzá, hogy egyházkerületünk gymnasiumainak akkori és mai képét szembe állítsam; de a ki a viszonyokat, bár távolról, csak félig-meddig is ösméri: lehetetlen föl nem ösmernie a szembevetendő különbséget külsőleg és belsőleg egyiránt. Biztosra vehetjük, hogy a fejlődés egyetemes törvénye szerint nem volt volna tanintézetünk, a mely fölött gyorsan siető korunkban ama 10 év nyomtalanul suhant volna el; kétségtelen az is, hogy ha gymnasiumaink ez évtized alatt örvendtesen haladtak: méltó részök van abban az 1883. XXX. t.-cz. követeléseinek, a tankerületi főigazgatók erélyes sürgetéseinek is; azonban a fejlődés eme megnyugtató tényeiben — azt hiszem — felügyelő tanácsunk két elnökének első sorban megvan a magok jogosult részök. Természetes; mind a kettő példás jóakarattal, az ügy fontossága követelte buzgalommal és hozzáértő gyakorlattal feküdt feladatának. Továbbá: elnökeink autonom egyházkerületünk független választottjai levén, kivált kezdetben, közvetlenebb bizalomra találtak; mint vérünkben való vér, ismerték belső életünket és multunkat, tudták az utat érzelmeinkhez és gondolatvilágunkhoz: nemcsak közvetlenebbül nyitunk meg előttük, hanem fogékonyabb szívvel fogadtuk tanácsaikat és figyelmeztetéseiket, buzdításokra nagyobb készséggel orvosoltuk hiányainkat, pótolgattuk hézagainkat.

Elösmerjük, hogy az országos törvény meghozatala előtt is voltak egyházkerületünknek tanintézetei, a melyek a fentartók gondossága és áldozatkészsége folytán kellő buzgósággal igyekeztek gyarapítani gyűjteményeiket, évenként tökéletesítették felszereléseiket, pótolták épületbeli hiányaikat, emelték a tanerők számát s ha mérsékeltlen is, javították azok fizetését: de viszont azt sem lehet tagadnunk, hogy mindezekben, alighanem a nagyobb résznel, annyira lényeges hiányok voltak, hogy azok már az állami kormány komoly figyelmeztetését is kihívták.

Ellenben ha ma nincs már tanintézetünk, a melyben a felszerelésekre, a gyűjtemények gyarapítására állandóan eleddig szokatlan összegeket ne fordítának; ha nincs gymnasiumunk, a melyben a tanári létszám legalább a törvény követelte minimumnak meg nem felelne, azok javadalmazása az előzőhöz mérten tetemesen ne emelkedett volna; ha Szatmár-Németi, Mező-Túr, Karczag és Kis-Ujszállás kerületünkben eleddig példátlan költségű, czélszerű és a modern követeléseknek is megfelelő épületeket dicséretes áldozatkészséggel emeltek;

* A lect. rec. berekesztő *ἀμύγ*-t is olvas *ACDK* etc. alapján.

ha időközben Szatmár-Németi főgymnasiumná fejlődött, Mező-Túr és Kis-Ujszállás már a beköszönő tanévre szintén teljes főgymnasiummá egészülnek: lehetetlen mind e tényekben — még ha az idők elutasíthatatlan követeléseit számba vesszük is — egyfelől a fentartó testületek áldozatkészségének föltétlen elismeréssel nem adóznunk, másfelől bennök elnökeink üdvös hatásának beszélő jeleit is nem találunk.

Azonban mindezek ellenére a felügyelő tanács kétségtelenül üdvös intézményének, egyéb lehető közt, különösen két sarkalatos gyöngéje volt. Egyik az, hogy az elnökök, mint működő rendes lelkészek, *Kiss Áron* hozzá még esperes, *Szeremlei Sámuel* egy nagy egyház lelkésze, egyházmegyéje főjegyzője is, közvetlen teendőjök mellett csak a legnagyobb erőfeszítéssel oldhatták meg feladatukat, a mely egy teljesen szabad erőnek is elég gondot adhatna. Ez az oka, hogy *Szeremlei Sámuel* egy évi működése után már az 1890-dik évi októberi gyűlésen benyújtja lemondását. Hangsúlyozza ebben, hogy már akkor, midőn az egyházkerület parancsoló bizalmának hódolva, elfogadta a felügyelő tanács elnöki tisztét, tisztán látta előre, hogy e nagyfontosságú és oly sok ágú teendővel bíró hivatás túlhaladja erejét és főleg idejét, a mennyit t. i. közvetlen hivatalos teendőin kívül másnemű és szoros időhöz kötött kötelezettségei számára fenhagynak. Egy évi tapasztalása világosan megtanította, hogy a felügyelő tanács elnöki tisztének folytatását sem ideje, sem megrendült egészségi állapota nem engedik; ezért hivataláról lemond.

Ámde a lemondó elnök már csak egy évi tapasztalása alapján is középiskolánk szervezésére oly gyökeresen átalakító, hivatása átértéséről oly világosan tanuskodó tervezetet nyújtott be az egyházkerülethez, hogy az abban kifejtett elveknek már foganatosítása mintegy követelte, hogy szerzője valósítsa is azokat. A közgyűlésnek lehetetlen volt elfogadni a lemondást, megmarad tehát az elnök az egyházkerület unszólo kérésére. A tervezetet megküldi a fentartó egyházaknak, azok szokásos autonom lassúságuk szerint késlekednek véleményökkel. Majd ezek alapján ismét újabb átalakított tervezetet nyújt be az elnök; miközben az idő halad, míg nem a fejlődés nehézkes folyamatán eljutott a kérdés az ösmert szabályrendelet tudvalevő stadiumához.

A felügyelő tanács szervezetének másik sarkalatos gyöngéje abban állott, hogy hatásköre nem volt szigorúan körülírva. Neve és hivatása szerint egyházkerületünk összes középiskoláinak minden ügye-baja tartozott volna hatáskörébe: de ott volt mellette vagy fölötte az egyházkerületi egyetemes tanügyi bizottság, a mely épen azért, mert a megye nem volt pontosan megvonva, nem egyszer vágta sarlóját a felügyelő tanácsnak olyan bűzájába is, a mely nemcsak kizáróan középiskolai dolog, hanem egyszersmind jelentős elvi fontosságú is volt; máskor meg csekélyebb értékű kérdéseket utalt hozzá véleményezés végett.

Továbbá: a minő sok, mondhatjuk: minden, a felügyelő tanács elnökén fordult meg: magának a testületnek tanácskozásaira az indítványozáson, egyes dolgoknál a véleményadáson kívül alig volt más fontosabb bizva; mindezt pedig az elnök, a ki az ügyeket kezén forgatja, önmagától is épen olyan jól megadhatja. Ehez járul még, hogy tanácskozásai szintén költséggel jártak. Vajmi természetesen következik tehát, hogy a felügyelő tanács az újonnan szervezett felügyelői állás mellett az ügyvitel minden nagyobb zökkenése nélkül mellőzhető. E tények indították *Szeremlei Sámuel* arra, hogy a felügyelői állást, a mint tette, úgy szervezze. A közép-

iskolai felügyelő tanácsnak haszna, főleg szervezése idejében, kétségtelenül megvolt és hatása nem is marad nyom nélkül egyházkerületünk középiskolái életében: azonban alapvető hivatását megoldván, bátran engedhetett helyet szülőttének: az új felügyelői intézménynek.

A föntebbiek — úgy tartom — teljesen fölmenthetnének annak tüzetesebb fejtegetésétől: volt-e tehát határozott szükség a felügyelői állás megteremtésére? avagy lesz-e megfelelő erkölcsi és szellemi haszna ama viszonyaink, ezer szükségünk között eléggé költséges intézménynek? E kérdésekre én természetesen föltétlen igennel felelek. Mindamelllett, a terjengősség rovására is, legyen szabad e kérdéssel tovább is foglalkoznom.

Kétségtelen, tapasztalatilag is tudott nyílt igazság, hogy ev. ref. felekezetünk országszerte, egyházkerületünkben pedig egyesek és egyházak, apáiktól örökölt buzgósággal, néhol erejüket szinte megfeszítve hoznak áldozatokat a tanügyért, gymnasiumaikért; de hogy azokban a nagy áldozatokkal fentartott tanintézetekben összehangzó-e a tanítás? megvan-e a kellő fegyelem, a külső és belső rend? a nagy gépezet egyes részei összevágóan működtetik-e a nagy cél érdekében összes szellemi és anyagi erejüket? arra már — legalább nekem úgy tetszik — nincs áldozatainkkal arányban álló gondunk. Nagyobb közönnyel, mint kellene, hagyjuk iskoláink felügyeletét egyedül a kormányra: Mintha megfelejtkeztünk volna viharos multunkról, a mikor az igazán válságos időkben áldott apáink nemcsak áldozni tudtak kicsiny és nagy egyiránt, hanem legmagasabb állású és legjobb embereink is elsőrendű tisztóknak tartották, ha az iskolák gondozása körül fáradozhattak. Megengedem, sőt tudom, hogy itt és ott egy-egy lelkebb vezéregyéniség buzgósága, kivált ha az rátermettséggel párosul, örvendetes állapotokat teremt; de ha másfelől tudjuk, hogy néhol a felügyelet csak a Rendszabályok §-aiban él; máshol — mert arra is kerülhet eset — ez a felügyelet az ügy szolgálata helyett nyers hatalmaskodásban nyilatkozik: igen úgy tűnik fel, hogy általában többet áldozunk, mint gyümölcsötvetünk. És ez aligha úgy nincs fent, mint alant.

Legközelebbi zsinatunk tanügyünk összes szervezetére, tehát gymnasiumainkra is, hozott törvényeket. Így eléggé tüzetesen megvonta a helyi felügyelet határait, de már a felsőbb ellenőrzés kérdésénél ugyan e törvény az általánosság ingadozó határai között marad. Kimondják nevezetesen e törvények, hogy a gymnasiumokra nézve felsőbb hatóság az egyházkerület, de ennek hatása körét, épen a tanítás sikere érdekében, elfelejtik részletezni. Kimondják e törvényeink, hogy az egyetemes konvent felügyel összes alsóbb és felsőbb iskoláink mindennemű szellemi és anyagi ügyeire; az iskolákban a zsinati törvények végrehajtására; ez vezeti és irányozza felekezetünk összes tanügyének összhangzatos fejlődését. De már az e végre szolgáló céljainak és eszközeinek meghatározása nagyon fogyatékos, általánosságba süppedő. Megkísérlem igazolni.

A zsinati törvény 496. §-ának 1-ső pontja például kimondja, hogy az egyetemes konventnek a tanügy könnyebb kezelése végett segédközege az egyetemes tanügyi bizottság, a melyet részint saját tagjaiból, részint kívülálló szakfőriakból alakít meg. De hát hol van az az egyetemes tanügyi bizottság? A zsinati törvények királyi megerősítése óta ülésezett egyetemes konventünk, de ha én jól tudom, ülésein tanügyünknek eme fontos kérdése szóba sem került. Közmondás: a mi késik, nem múlik; tehát konventünk is majd megalakítja ezt az egyetemes tanügyi bizottságot. Semmi új a nap alatt.

A kiket ugyanis a jó Isten erős emlékező tehetséggel áldott meg: emlékezni fognak, hogy a közelebbi zsinatunkat megelőzőleg is hosszú időn át szerepelt ily czímzetű bizottság, sőt bejutott a zsinati törvények közé is, noha szervezetének, jog- és hatáskörének megszabását nem találom azokban. Azonban szememben nem ez a baj; hanem ha az újonnan alakítandó tanügyi bizottság csak előde nyomán és buzgóságával fog mozogni: lesz egy oly név és testület, a melyre tudvalevő szegénységünkben szerintem kár lenne avagy csak egy fillért is pazarolni.

Futó Mihály.

(Vége köv.)

Könyvismertetés.

Egészségtan mesékkel és elbeszélésekkel. Népközlői használatra írta dr. Bodnár Lajos. E cím alatt figyelmet érdemlő munka jelent meg. Napjainkban az egészségügyi ismereteknek minél szélesebb körben való terjesztése egyik fő törekvésük képezi mindazon férfiaknak, kik népünk minden téren való előhaladását munkálni nemes kötelességüknek tekintik. Szintén ilyen törekvés eredménye a nevezett munka, melyet, habár nem minden tekintetben tarthatunk is sikerültnek, mégis örömmel üdvözlünk, mint olyat, mely az egészségügyi népszerűsítésére igen alkalmas. A mű két részből áll. Az első rész meséket és elbeszéléseket tartalmaz, melyek mindegyike valamely egészségügyi igazságot ad elő könnyen érthető történetek alakjában. E történetek általában jók, 8—10 éves gyermekek felfogásának megfelelők, legfeljebb az idegen tárgyúakat szerető hazaiakkal fölcserélni. A második rész egy kidolgozott népszerű egészségügyi szöveg a tisztaságról, testünk ápolásáról, ruházatról, lakásról, levegőről, étel-italról, munkáról és pihenésről, lelki betegségekről, ragadós betegségekről, mérges anyagokról és balesetről, végül az egészségügyi hatóságok intézkedéseiről. E részből is elismeréssel kell szólnunk, bár szerző több helyen olyan tanácsokat és rendelkezéseket tesz, melyek már az orvos hatáskörébe vágnak s melyek laikusok által nem is alkalmazhatók czélszerűen. Ilyenek pl. a fültisztogatásnál a tompa fülkanál használata; laikusnak legjobban, ha a fület egyáltalában *semmiféle eszközzel* nem háborgatja. Hasonlóképen az orrba jutott idegen tárgyakat görbitett hajtűvel ajánlja kivenni, a helyett, hogy azt mondaná, hogy: ha az orrba idegen tárgy jut, ahoz nem orvos egyáltalában ne nyuljon, mert tapasztalat szerint igen könnyen megtörténhetik, hogy az mélyebben sülyed az orr valamelyik üregébe, honnan aztán az orvos is nehezebben veheti ki. Gutaütésnél ajánlja a pióczázást, holott az 1876 évi 49, 399 sz. belügyminiszteri rendelet egyenesen megtiltja az orvosi rendelet nélküli vérbocsátást. A pokolvar ellen ajánlja az ólomkenőcsöt stb. Ezeket csak azért említjük fel, mert nézetünk szerint nem jó szolgálatot teszünk a közönséget orvosi ténykedések végzésére. Az életmentéssel foglalkozó rész némely tételeivel nem érthetünk egyet; ilyen például a tetszhalálnál, fuladásnál stb. a *levegő befúvása*, a minél czélszerűbbnek tartjuk a szabályszerű mesterséges légzés végeztetését, a mire az iskolában a nagyobb gyermekeket be is lehet gyakorolni. De mindezek mellett nagyon sok jó van a könyvben, mindenütt könnyen érthető, s könnyen meg is tanulható. Csak azt jegyezzük meg még, hogy a II-ik részt még rövidebbnek óhajtanánk s kihagynánk belőle némely részleteket, mint például a hus vizsgálátát, a mi mindenütt

orvosszakértőnek a dolga, továbbá felesleges a hullatünetek részletes felsorolása, mert ezt is inkább a halottkémnek kell tudni. Ezen fejezetek s még mások is, melyek túl bőven tárgyalatnak, nagyon terhelik a gyermekek emlékezetét s az eredmény az lesz, hogy a rájuk nézve igazán lényegeseket sem jegyzi jól meg magoknak. Általában a munkát mely részben úttörőnek is tekinthető, tankönyv irodalmunkra nézve nagy nyereségnek tartjuk, mely a kellő rövidítések figyelembe vétele mellett a népközlőkben igen hasznavehető lesz.

Dr. T. K.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Az országos tanszerkiállítás napirendje.** Aug. 18. Reggel 8 órakor az ev. ref. nagytemplomban és 9 órakor a r. kath. templomban Ó cs. és apostoli kir. Felsője születésnapjára tartandó isteniszteletek végeztével 10 órakor a kiállítás ünnepélyes megnyitása a kereskedelmi akadémiában. — Aug. 18. — *szept. 2.* a kiállítás összes helyiségei a kereskedelmi akadémiában, ev. ref. főiskolában és az állami gazdasági tanintézetben nyitva lesznek reggeli 8 órától déli 12 óráig. Ugyanezen időben nyitva lesznek a felsorolt intézeteknek, továbbá az állami főreáliskolának és a legtöbb helybeli tanintézetnek szertárai, gyűjteményei és termei. Délután pedig (a ref. főiskola kivételével) az összes kiállítási területek látogathatók 3—6 órakor. Naponként d. e. és d. u. tanszerbemutató stb., valamint zeneelőadás; a hely, idő és sorozat felől naponta értesítetik a közönség. Aug. 18. d. u. 5 órakor a keresk. szaktanárok előértekezlete a kiállítás üléstermében (keresk. akadémia, udvari épület I. emelet.) Aug. 18. Este a ker. társulat bankettje a Margit-fürdőben a tanszerkiállításra érkezett vendégek tiszteletére. Aug. 19. d. e. 9 ó. Keresk. tanárok kongresszusa, a városház nagytermében; D. u. 5 ó. a Mária Dorothea egyesület tanítói szakosztályának gyűlése, a városház nagytermében. Aug. 19. este találkozója a tanszerkiállításra érkezett vendégeknek a Koronában. Aug. 19. a keresk. tanárok összejövetele a Nagyerdőn. Aug. 19. este a képezdei tanárok összejövetele a Margit-fürdőben. Aug. 20. d. e. 9 ó. keresk. tanárok kongresszusa, a városház nagytermében. D. e. 9 ó. a ref. tanítók orsz. egyesületének közgyűlése a ref. egyház tanácstermében. Aug. 20. d. e. 8 ó. a tanítóképző intézeti tanárok orsz. egyesületének nagy választmányi gyűlése a városháza nagytermében. Aug. 20. d. u. 5 ó. Magyarországi tanítók orsz. biz. előértekezlete a városháza nagytermében. Aug. 20. Este Wendling tanár hangversenye a Margitban. Aug. 20. Este ez ev. ref. tanítók bankettje a Bikában. Aug. 21. d. e. 10 ó. a magyarországi tanítók orsz. biz. nagygyűlése a városháza dísztermében. Aug. 21. d. e. 10 ó. Eötvös-alap országos egyesület osztálybizottságának ülése ugyanott. Aug. 22. d. e. 8 ó. Alsó-Szabolcs-Hajdúvidéki ref. tanító-egyesület közgyűlése a megyeház nagytermében. D. e. 9 ó. A Gönczy egyesület h.-böszörményi és h.-szoboszlói körének gyűl. ugyanott. D. e. 10 ó. A hajdumegyei tankerület 5 veretán tanítójának jubilálása ugyanott. Aug. 22 és 23. d. e. 11 ó. Az ev. ref. főiskola természettan előadó termében (II. emelet az udvar felől) vetítő lámpa alkalmazásával, a hazai földrajz szemléltetésére készült és a székes főváros tulajdonát képező képek gyűjteményét bemutatja Eckert Antal főv. tanár. Aug. 23. Kirándulás a hajdúvárosokba.

— **Főiskolánk köréből.** *Tájékoztató az 1894—95. tanévre.* A tápintézet tagjai: a) ingyenes, b) évi 20 frt pótdíjat, c) évi 40 frt pótdíjat, végre d) évi 70 frt egész díjat fizetők. Minden tápintézeti tag — az ingyenes is — területi eszközök használati czimén egy évre 4 frtót fizet. A díjak 3 részletben előre fizetendők, u. m.: tanév elején 40%, karácsonykor 30% és husvétkor 30%. A tápintézetnek tagja lehet minden rendes nyilvános akad. hallgató. Ingyenes és 20 frt pótdíjas helyekre csak jeles vagy legalább jó osztályzatu és kifogástalan magaviseletű ifjak vehetők fel. Elégtelen osztályzatuak nem részesülhetnek díjfizetési kedvezményben. Nem protestáns vallásuak, vagy rendkívüli halgatók csak 70 frt egész díj fizetése mellett vétethetnek föl. Az egész díjas helyért folyamodó, kérvénye mellett csak iskolai bizonyítványát (indexét) mutatja be. Ellenben a kedvezményes helyért folyamodó által, iskolai bizonyítványain kívül, a kérvényhez csatolandó: a) a maga és szülei szegénységi vagy vagyoni bizonyítványa; b) az illető lelkész ajánló levele, melyben a folyamodó családjának helyzete (családtagok száma, kora, keresete stb.) feltüntetendő; c) a községileg hitelesített adókönyvi kivonat. Az esedékes díjak befizetése előtt a tápintézetben étkezni nem lehet. Bármely fizetési határidőben 3 napi késedelem a szülők értesítését, 10 napi késedelem a jótétemény elvesztését vonja maga után. A befizetett tápintézeti díjak kilépés esetén nem adatnak vissza. A tápintézetben az étkezés szept. 10-én kezdődik és foly a szorgalomszakok napjain június végéig. Bentlakásra a hittan- és joghallgatókat az akadémiai igazgató veszi fel, tandíjkedvezményért és tápintézetért az akadémiai tanárkarhoz kell folyamodniok. Az 1894—95. tanévben dr. Öreg János philos. tanár lesz az akadémia igazgatója. (Az akad. értesítőből.)

— **Értesítés.** A tiszántúli ev. ref. egyházkerület népiskolai tanügyi bizottságának végrehajtó bizottsága tisztelettel tudatja, hogy az egyházkerület kiadásában megjelent következő könyvek kaphatók és megrendelhetők Debreczenben, az ev. ref. főiskolában lévő népiskolai könyvkivadványok raktárában. A raktár egyházaknak és tanítóknak már 2 frt értékű, könyvkereskedőknek pedig 10 frt értékű megrendelés után, tíz százalék árengedményt ad; csomagolásért, vidéki megrendelésektől, semmit sem számít fel. A kebelbeli egyházaknak, a lelkész és gondnok jótállása mellett, ha e végett külön megkerestetik, a raktár 3 óra hitelt nyújt. Egyházkerületünk kiadásában eddigelé a következő könyvek jelentek meg: **I. Vezérkönyvek:** 1. Utmutatás a ker. vallás népiskolai tanítására. I. füzet, ára 80 kr. Vezérkönyv az I—IV. el. osztályok tanítói számára. Irta Kovács Lajos. 2. Utmutatás a ker. vallás népisk. tanítására. II. füzet, ára 55 kr. Vezérkönyv az V. és VI. el. osztályok tanítói számára. Irta Kovács Lajos. 3. Vezérkönyv a nőikézimunka osztályonként tanításához. Ára 1 forint 50 kr. Irta Dóczy Gedeon. 4. Vezérkönyv a természetrajz tanításában. Ára 1 frt 20 kr. Irta Sente József. 5. Mennyiségtan a népiskolában. Vezérkönyv az el. iskola I—VI. osztályában tanítók számára. Ára 1 frt 80 kr. Irta Kovács Lajos. 6. Vezérkönyv a hangoztató irvaolvasáshoz s útmutatás a magyar ABC. használatához. Ára 25 kr. Irta Dóczy Gedeon. 7. Természettan a népiskolában. Ára 1 frt. Irta dr. Fodor Ferencz, átdolgozta Somogyi Pál. — **II. Kézikönyvek:** 1. Bibliái történetek az el. iskola 3. és 4-dik osztályai számára. Ára 20 kr. Irta Kovács Lajos. 2. Keresztyén vallás az el. iskola 5. és 6. osztályai számára. Ára 20 kr. Irta Kovács Lajos. 3. A ker. egyház történelme az el. iskola 6-ik osztálya számára. (Az Á. és B. tantervhez.) Ára 24 kr. Irta Gergely Károly. 4. Magyar

ABC. és olvasókönyv. Ára 20 kr. Irta Dóczy Gedeon. 5. Életrajzok a magyar nemzet történetéből, el. isk. 3. és 4. oszt. számára. Ára 20 kr. Irta Gergely Károly és Kovács Lajos. 6. A magyar nemzet története, el. isk. 5. és 6. osztályai számára. Ára 20 kr. Irta Kovács Lajos és Gergely Károly. 7. Földrajzi kézikönyv elemi iskolák számára. Ára 20 kr. Irta Kótai Lajos. — **III. Gymnasiumi vallástani könyvek:** 1. Heidelbergi káté, fordította dr. Erdős József. Ára füzve 50 kr., kötve 60 kr. 2. Keresztyén hittan, a 3. és 4. gymn. osztályok számára. Irta Kovács Lajos és Gergely Károly. Ára füzve 40 kr. 3. Keresztyén erkölcostan, a 3. és 4. gymn. osztályok számára. Irta Kovács Lajos és Gergely Károly. Ára füzve 40 kr. 4. Keresztyén egyháztörténelem, a gymn. 5-ik osztály számára. Irta Gergely Károly és Kovács Lajos. Ára füzve 70 kr. Ezekon kívül kaphatók: Népiskolai tanterv (30 kr.) és Népiskolai szervezet (10 kr.). — Tekintettel arra, hogy a tiszántúli ev. ref. egyházkerület 1885. évi ápril hóban tartott közgyűlése j. k. 71. sz. a. elrendelte, hogy „a tanítók részére szükséges vezérkönyveket az egyházak, illetőleg az iskolák szerezzék be, s azok, mint az iskola tulajdonai, szálljanak át tanítóról tanítóra,“ továbbá, hogy „egyházkerületünk népiskoláiban mindeütt az egyházkerület tulajdonát tevő kézikönyvek használtassanak,“ s e „kötelező szabály ellenőrzésére“ az egyházmegyék esperesait s általában a lelkész urakat felkérte és utasította; tekintettel továbbá arra, hogy a főtiszt. egyházkerület az elemi iskolai kézikönyvek pénztárából évenként 1200 frtot a debreczeni, 500 frtot a szatmári ev. ref. elsőrendű felsőbb leányiskolák, 1600 frtot az egyházkerületi tanítóképző-intézet céljaira rendelt fordítani: e nagyfonságú czélok érdekében, a fentebb hivatolt egyházker. végzés alapján, tisztelettel kéri az egyházkerületi népiskolai tanügyi bizottság végrehajtó bizottsága a nagytiszteletű lelkész urakat, mint iskolaszéki elnököket, kéri az iskolaszékek tagjait és a tanító urakat: méltóztassanak az egyházkerületi könyvkivadványok használatára becses figyelmüket annyival is inkább kiterjeszteni, mivel egy idő óta néhány tanító földrajzi, történeti s legközelebb keresztyén vallástani kézikönyveit, minden előleges megvizsgálatás nélkül, körlevélben, hírlapokban, magán úton terjesztvén és ajánlgatván, a körülményeket nem ismerő tanítókat tévedésbe ejtik, az egyházkerületi elemi iskolai kézikönyvek pénztárának kárt okoznak s e pénztárt oly helyzetbe hozhatják, hogy reá utalt s fentebb elősorolt kötelezettségeinek többé eleget nem tehet. Epen ezért a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés felszólította a nt. esperes urakat, hogy a főtiszt. püspöki hivatalnál azon egyházak iskoláit jelentsék be, melyekben az egyházkerület kiadványai nem használatnak. Tisztelettel tudatja végre a bizottság, hogy a Méhner Vilmos budapesti kiadónál megjelent térképeket az egyházker. népisk. tanügyi bizottság használatra ajánlja. E térképekből az általános iskolai átlás, mihez előre az illető megye térképe ragasztatik, példányonként 25 kr.-ért, Magyarország térképe példányonként 6, a megyei térképek példányonként 4 kr.-ért szerezhetők meg abban az esetben, ha a nevezett kiadónál egyszerre 25 példány rendeltetik meg. Csomagolásért a kiadó nem számít fel semmit, de a megrendelt példányok árát kéri postautalványon előzetesen beküldeni és a csomag bérmentesítésére, minden megrendelésnél, a rendelt példányok árához 25 kr.-t kér csatolni. Kelt Debreczenben, 1894. aug. 2. A tiszántúli ev. ref. egyházkerület népisk. tanügyi bizottságának végrehajtó bizottsága. — Részünkről a fentiek kiegészítése gyanánt utalunk még a f. 1894. évi áprilisi

egyházkerületi gyűlés 136. sz. a. kelt végzésére, melyben kimondatik, hogy az egyházkerületi középiskolákban minden növendék kötelességszerűleg szerezze meg az Erdős József dr.-tól fordított és az egyházkerület által kiadott *heidelbergi kátét*, a lelkészek és segédlelkészek pedig, a gyakorlatban levő kátémagyarázás alkalmával ezt a kiadást használják s ugyanők ezt a híveknek is ajánlják és terjedését elősegélik.

— **Nemesszívű adomány.** Dr. Medve Kálmán úr, a debreczeni ev. ref. egyház tevékeny, buzgó presbytere s gondnoka, mint kölcei nagybirtokos 100 koronát adományozott a kölcei ev. ref. egyház rozszant templomának kijavítása költségei fedezésére. A minden nemes czélért áldozni kész köztisztelt férfit ezen újabb adományáról nem tömjénezési hiú vágyból, hanem tisztán azért emlékezem meg a nyilvánosság előtt, hogy midőn elismerő köszönetemnek kifejezést adok, ugyanakkor kívánjam: fényljk példája világosság gyanánt mindenek előtt s élete legyen áldás közöttünk igen soká! — Gulya György kölcei ev. ref. lelkész.

— **Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsa** a debreczeni országos tanszerkiallítás tanulmányozására az egyházkerület buzgó és sikeres tevékenységéről ismert tanügyi előadóját, P a r á d y K á l m á n t küldte ki.

— **Iskolai beiratások.** A szatmárnémeti ev. ref. főgymnasiumban az 1894-95-iki tanév f. évi szept. 1-én kezdődik. Szept. 1. és 3. napjain pótló-, javító és magánvizsgálatok, 4., 5- és 6. napjain beiratás és felvételi vizsgálatok tartatnak. A tanítás 7-én reggel 8 órakor kezdődik. Mindazon tanulók, kik ez intézetbe most először iratkoznak be, születési és újraoltási bizonyítványt tartoznak felmutatni a jelentkezés alkalmával, melyeknek hiányában egyáltalában fel nem vehetők. A gymn. I. osztályába csak olyan növendékek vétetnek föl, kik 9-ik életévüket már betöltötték, de 12-ik életévüket meg nem haladták és vagy az elemi iskola IV. osztályáról szóló szabályszerűen kiállított bizonyítvánnyal, vagy a felvételi vizsgálaton igazolják, hogy van oly mérvű képzettségük, minőt az elemi iskola négy évi tanfolyamában kellett megszerezniök. A nyilvános rendes tanulók által előre fizetendő díjak a következők: a) Beiratási díj minden ezen intézetbe először belépő tanuló 2 frtot fizet, valamint azon tanuló is, ki ezen intézetből kilépett s újból visszajő. b) Tan-, bizonyítvány-, tanszer- és értesítődíjban minden protestáns tanuló 22 frtot, ugyanezen díjakban minden más vallású tanuló 26 frtot fizet egy évre; még pedig a fent említett díjak felét mint az első félévre eső részt a beiratáskor, másik felét pedig a végső határidőn, febr. 15-ikéig. Ezen kívül az I-IV. oszt. tanulók az algymnasiumi könyvtárra félévenként 25 krt, az V-VIII. osztálybeliek pedig az ifj. könyvtárra 50 krt tartoznak fizetni. A beiratási-, tanszer-, bizonyítvány- és könyvtárdíj alól egy tanuló sem mentetik fel. Ugyanezen időben tartoznak a más vallásúak is lefizetni valásbeli oktatásukért járó díjaikat, még pedig: a róm kath. és gör. kath. tanulók félévenként 2 frt 50 krt, az izraeliták 3 frtot; a gyorsírást tanulók 2 frtot. A kik a franczia nyelvi tanfolyamra iratkoznak be, minden hó 1-én 1 frtot fizetnek az igazgatóságnál. A vidéki t. szülőket és gyámokat az igazgatóságnál, a vidéki t. szülőket és gyámokat a felfogott érdekében jó előre figyelmeztetjük és felkérjük, hogy azok elszállásolásánál a lehető legnagyobb óvatossággal és körültekintéssel járjanak el, mivel a tanulóknak tanulmányaikban való elmaradása és erkölcsi magaviseletökben való hanyatlása sok esetben a hiányos felü-

gyelet következménye. Szatmárnémeti, 1894. aug. hó. Az ev. ref. főgymn. igazgatósága.

— **Vidéki jó hírek.** *Mező-Túr* az Újvárosban építendő ev. ref. templomra pályázatot hirdetett, mely nagyon sikeres volt. A kitűzött időre négy ajánlat érkezett be. Ezek közül az egyház a csabai gőztéglagyár társaságét. (Szuk és Wágner építésszek) fogadta el s nevezett czéget az építéssel meg is bizta. A költség előirányzat 41,978 frt. Az építés még az őszön kezdetét veszi. — Örvendve halljuk, hogy Jász-Nagykun-Szolnok vármegye központján *Szolnokon* is, hol csak nem rég szerveztetett az ev. ref. egyház, egy igen diszes templomunk épül a város legszebb pontján 45 ezer forint költséggel. A templom már tető alatt van s még az őszszel átadatik a használatnak. — A *Kis-újszállási* ev. ref. főgymn. már csaknem teljesen elkészülve büszkélkedik, homlokzatán aranyos betűkkel: *Evangel. Reform. Főgymnasium*, előtte pedig diszes vasráccsal. — A felavatás, melyre nagy készüléteket tesznek, szept. közepén leend. — A régi gymn. épületet részint népiskoláknak, részint jövedelmező üzlethelyiségeknek alakíttatja át ez egyház. — Nagyobb mérvű építkezést és renoválást eszközöl a *Karczagi ev. ref. egyház* is. Csinos gimnáziuma már a befejezéshez közel van s külsőleg ékessége, belsőleg erőssége lesz a városnak. A régi gimnázium is modern külsőt kap, nagy világos ablakokkal, czirádákkal, új lépcsőházzal és tágas tantermekkel, melyek ezentul mind a fiiskola részére lesznek fentartva. Az egyház impozáns templomát is renoválja. Belsőleg új öltözetet kap. — A *turkevei* templom és torony pedig külső ruháját hányta le és vesz magára diszlő, ünnepi köntöst.

— **Tanárválasztások.** A kisújszállási ev. ref. főgymnáziumban egy class. phil. tanszékre *Soós József*, nagy-kőrösi okl. rendes tanár, a német-magyar tanszékre pedig *Stromp József* ottani h. tanár, választott meg. Mindkét választás még miniszteri megerősítésre vár. — Karczagon a német-magyar nyelvi tanszékre, *Lenner Gyula*, debreczeni volt keresk. akad. tanárt választották meg, *Faragó Jánost* pedig az igazgató-tanács állandó igazgatónak declarálta.

— **Panaszkodnak a klerikálisok**, hogy hajdan a protestánsok folytattak *gravaminális politikát*, most pedig már, miután Tisza K. taktikája „megalapította a protestánsok hegemoniáját Magyarországon s oly támadásokat intézetett az ősrégi kath. egyház ellen, hogy azt önvédelmi helyzetbe szorította“, ők, a katolikusok, kénytelenek gravaminális politikát folytatni. Kath. történeti hűséggel adják elő, hogy mióta a protestántizmus befészkelte magát az országba, a polgárháború csirája lön elhintve mindenütt; de a protestánsok jól fel tudták használni a körülményeket s mindig több és több előnyt csikartak ki a katolikusok rovására, mignem végre a kálvinisták pápája, Tisza K. alatt uralomra jutottak Magyarországon. Ne csudálkozzatok, jó urak, a protestántizmus sikeréin; nem olyan könnyű volt kivívni azokat a lelki és politikai zsarnokság ama rendszereivel szemben, a melyeket egyrészt a hierarchia, másrészt a nemzetellenes kormány (a melyek mindig ikertestvérek voltak) képviseltek. De nem is kath. népgyűlésekkel s népbolondító hazug jelszavakkal, hanem a megtisztult hit, meggyőződés és igazság fegyvereivel harcoltak a mi őseink s oly hatalmas szövetségesekre támaszkodhattak, a minők a tudomány, a felvilágosodás és a hazafiság. Aztán nem a telhetetlen „papzsák“-ért, hanem a lelkiismereti és politikai szabadságért küzdöttek. Ne csudálkozzatok hát a mi sikereinken, mert hiszen mindennek megvan a maga ideje; a tiétek már régen elmúlt

és titeket még mindig fentart a népek türelmes együgyűsége s a gonosz önérdék — egy nagy anachronizmus gyanánt! Mi meg ezen csudálkozunk . . .

— **Kegyelmet a románoknak!** E cím alatt vezércikkezik a M. Á., a mi által kétségtelen bizonyosságát szolgáltatva legújában is annak az érdekközösségnek, a mely a hazafiatalanság dolgában az ultramontán-kerikálisokat a hazaáruló nemzetiségekkel összefűzi. A ki azt állítja, hogy az oláh agitátorok elítélésére *nem igazságszolgáltatási, hanem politikai cselekedet volt*; s hogy a kormány a *sovinszta sajtó* által csinált mesterséges közvélemény hatása alatt hozatta az *ítéleteket*; a ki a vád tárgyát képezett izgató iratok védelmére kelve, azt vitatja, hogy azokban nem foglalatik támadás az ország integritása ellen, mert hiszen *„bűn-e az, ha egy ország-rész számára, mely századokon át külön fejedelemség volt, bizonyos autonomikus különállást sürgetnek“*; a ki ily alapon azt a tanácsot adja, hogy *„a kormány adasson kegyelmet a királylyal a románok elítéljeinek“*, — az kilépett annak a nemzeti köztudatnak és közvéleménynek közösségéből, a melynek keretét Magyarország ezredéves alkotmánya képezi és a mely köztudat a magyar állam egységének s a nemzeti államnak egyetlen fundamentuma. Az ilyen irányzatokkal semmi érintkezése nem lehet a józan hazafias felfogásnak, — legfeljebb a bíróság előtt. Es a mi még érdekesebb, az ilyen nézetek nyilvánítását nevezik ezek az urak *„erkölcsi bátorság“*-nak! Szerintünk pedig az még ennél is több: a hazát nem ismerő ultramontánizmus arczatlan vakmerősége!

— **Franciaországban összeveszték a klerikálisok.** Két párt áll egymással szemben. Az egyik, a melynek vezére a híres *Mun gróf*, a pápa politikáját követte, elpártolt a royalistáktól, miután nincs remény, hogy azok uralomra juthatnának s csatlakozott a köztársasághoz. A másik, a mely klerikálisabb a pápánál, természetesen szövetségesét, a monarchiát, még bukásában sem tudja elhagyni, vagyis nem képes magát annyira megtagadni, még érdekei árán sem, hogy a szabadabb köztársasági államformához simulhasson. Ez utóbbiak élén *Maigneu abbé* áll. Most elkecseregett harcz foly a két párt között az egyedül üdvözítő egyház nagyobb dicsőségére. XIII. Leó pápa, úgy látszik, azt az eszélyes politikát követi, a mi a pápaság részéről nem újság, hogy az ördöggel is szövetkezni kell, ha haszon van belőle. A pápaság és a köztársaság szövetsége különben sok tekintetben párja annak, a mely a szabad francia köztársaság és az abszolút Oroszország között fennáll. Itt a hármass szövetség, amott az olasz királyság van a háttérben.

— **Az „Órálló“ t. cz. előfizetőihez.** A sajtó, az egyházi hatóságok s az „Órálló“ előfizetőinek egyhangú ítélete s kívánalma arra birt, hogy mindent elkövessek a lap fentartása érdekében. Hosszas küzdelmek és fáradozások után sikerült is e lap fenmaradását kieszközölnöm, olyformán, hogy az — laptulajdonosi s felelős szerkesztői minőségem fenmaradása mellett — a s.-a.-újhelyi, kitűnő hirnevű „Zemplén“-nyomda kiadásába megy át. Epen a lap pontos és csinos kiállítása érdekében történő befektetések s előkészületek okozták azt, hogy az „Órálló“ csak *folyó évi szeptember hó 1-étől* folytathatja ismét pályafutását. Midőn erről a lap mélyen tisztelt előfizetőit van szerencsém értesíteni s addig becses türelmüket kérem: egyszersmind tisztelettel jegyzem meg, hogy ebből semmi anyagi hátrányuk nem lesz, mert természetesen a lefolyt két hó, a meddig az „Órálló“ meg nem jelenhetett, az előfizetési időbe betudatni nem

fog s a ki pl. január elsején egész évre fizetett elő, annak előfizetése csak 1895. febr. végén tekintetik lejárnak. Másrészt arra kérem a t. cz. előfizetőket s az „Órálló“ minden barátját, legyenek meggyőződve arról, hogy e hosszas megszakítás elhárítására mindent megtettem, a mi erőmben állt. Az „Órálló“ — a pártolás heti 3-szori megjelenésre most még nem lévén elegendő — továbbra is hetenkint 2-szer, „Budapesti Hírlap“, „Magyar Hírlap“, „Pesti Hírlap“ alakjában fog megjelenni, de előfizetési ára is csak 6 frt marad s épen azért, ki pl. a 3-szor megjelenő „Órálló“-ra ¼ évre 2 frtot küldött, annak ez 4 óra fog számíttatni, a ki 4 frtot küldött fél évre, annak 8 óra stb. Sárospatak, 1894. aug. 3. Kiváló tisztelettel dr. Bartha Béla, felelős szerk. és laptulajdonos.

— **A békési evang. reform. VI. osztályu gymnasium** 1893/4. évi értesítőjét Osváth Ferencz igazgató tette közzé. Előli Kóbori Jánosnak terjedelmes irodalomtörténeti tanulmánya olvasható a magyar dalnoki rendről. Az igen érdekes kérdést tárgyzó munka két fő-részre oszlik, az egyikben arról győz meg szerző, hogy csakugyan volt magyar dalnoki rend; s ennek különböző elnevezéseivel, társadalmi állásával és változatos életviszonyaival foglalkozik. A második rész arra a kérdésre felel, hogy miféle tárgyakat dolgoztak fel dalnokaink.

TARTALOMJEGYZÉK: Az egyházi tankerületi főigazgatóság. Dr. Öreg János. — Tárcza: A Zsidókhöz írt levél kritikai és bibliai theologiai szempontból. — Tanügy: Tiszántúli ev. ref. egyházkerületünk gymnasiumainak felügyelete. Futó Mihály. — Könyvismertetés. Dr. T. K. — Különfélék. — Hirdetés.

Felelős szerkesztők és laptulajdonosok:

Dr. ERDŐS JÓZSEF és Dr. BACZONI LAJOS.

Pályázat.

A Szatmár-németi ev. ref. felsőbb leányiskolánál megüresedett következő állásra pályázat nyittatik, illetve a pályázati határidő f. é. aug. 24-ig meghoszabíttatik.

1. Számtan természettani,
2. Magyar nyelv és irodalmi tanszékre.
3. Német-Francia nyelvmesternői állásra.

Pályázhatnak a két elsőre középisk. vagy polgári isk. képesítéssel bíró ev. ref. vallású tanárok, tanárjelöltek vagy tanítónők. Fizetés, ha férfi tanerő választatik: 800 frt, tanítónőknek 650 frt.

A nyelvmesternői állásra, mely bentlakással lesz összekötve, pályázhatnak ev. ref. vallású nyelvmesternői oklevéllel bíró tanítónők. Fizetés 500 frt.

A megválasztott 1 próbaév után állandósíttatik. Pályázati kérvények Jákó Mihály igaztáncsi elnökhöz küldendők Szatmárra.

Szatmárt, 1894 aug. 4.

Jákó Mihály,

ig. tan. elnök.